

מתיקות השבת

יו"ל ע"י ישיבת 'חיים של תורה - לובלין' פניה"ק ירושלים ת"ו
בראשות הגאון רבי מנחם ברוך יאווע שליט"א
תלמידו של מו"ר פוסק הדור בעל 'שבת הלוי' זצוק"ל

◆ משיחורנו של מורינו ראש הישיבה שליט"א ◆

מתיקות תכלית בעלי המומים

"צפה נתתיך"

ובצאת איננו יכולים להבין בשלמות מה טעם ומה תכלית בריאתם, אלא רק בעולם הבא, אבל מה שאנו יכולים להבין, ראוי לנו להשתדל להבין ונראה לומר לפי מה שאמרו חז"ל (שבת 6): 'לא נברא העולם אלא לצנות לזה', הינו שכל הבריאה נבראה בשביל הצדיקים, שעל ידי שיצאו את הבריאה ואת הברואים, בואו מקף להתעלות בעבודת ה', גוון פשיא את חסרונותיהם של הבריות, ידעו להעריף את החסד שהם בריאים ושלמים וידו על קף לה'.

"אמר אל הנהנים בני אהרן ואמרת אלהם לנפש לא ישמא בעמיו", אמר רש"י 'אמר ואמרת' להזכיר גדולים על הקטנים, והפשט הפשוט בזה הוא שהנהנים הגדולים, הרגילים ומפריים את דיני טמאת מות, יזהירו את הנהנים הקטנים על ההירות מטמאה זו, וקשה לכאורה מה מיוחדת מצות ההירות מטמאת מות, שרק בה נצטוו הגדולים להזהיר את הקטנים?

הנה, מצינו בהלכות ברפת הפרות שישנו שלש דרגות, על הפרי מברכים העץ ועל דבר ששפל לפרי מברכים האדמה, ועל פרי ששבילה ונשתנה צורתו וטעמו מברכים שהפל, והוא כדגמת הדרגות שיש בפקנים, שהפקנים השלמים הם כדגמת פרי העץ, כענין שנאמר: 'פי האדם עץ השדה' וכן ששפסל למת הוא כדגמת הטפל לפרי, שאינו יכול לשמש בבית המקדש בטמאתו, וכן שנאש אשה הפסולה לו הוא כדגמת פרי שנשתנה טעמו וצורתו, שברפתו שהפל.

מומי ולדים

ואלו הם דברים שתלויים בבחירה של הפנה, שאם הוא עושה את הדברים הללו, הוא מוריד את עצמו בדרגות הקדש. ולאחר מכן התורה מודרת על בעלי מום, שכהן שיש בו מום, אינו יכול לשרת בבית המקדש וזהו דבר שאינו בבחירה שלו, אלא שמו השמים עשו אותו בעל מום, שעל ידי זה דרגתו פחותה מכהן רגיל.

והמומים הנם מציויים אצל בני אדם רבים שגולדים להם ולדים בעלי מום בגופם או בגופם ח"ו, כמו שצבענו וישנם רבים קאלו רח"ל, ועלינו להשתדל להבין מדוע הקב"ה ברא את הנפשות האלו עם המומים שיש להם ומה התועלת שלהם בעולם.

מתיקות הניסים

— מכתבים למערכת —

רוחים או הפסדים, במה תלויים?

בבחרתי למדתי בישיבה חשובה בארץ ישראל, שם הייתי מקרב למשגיח והוא היה לי כרבי המבוקש. הייתי מתייעץ אתו בכל דבר שהייתי צריך דעת תורה. כך גם אחרי שזכיתי להנשא, המשכתי להתיעץ אתו. בסעודתא דשמאי הצלחתי במעשי ידי ובמשך השנים נעשיתי עשיר גדול.

עברתי לגור באמריקה בוילה יוקרתית, נסעתי ברכב יקרתי והעקר שדאגתי להפריש תמיד תרומות ומעשרות ליישיבה, כהקרת הטוב על כך שבה למדתי ובה רכשתי קנינים של תורה ויראת שמים, וגם אז לעתים הייתי מתייעץ עם מורי ורבי.

יום אחד הציעו לי להשקיע בעסק מסוים כסומו עסק, שהיה בעצם הרב המחלט של כל ממוני, ונתנו לי הרגשה בטוחה כל כך שאין ספק שבתוך כשנה וחצי ארויח מההשקעה הזאת במדה מרבה, שכל ממוני יוכל להכפיל את עצמו. הסבירו לי את הדברים באופן כזה, שהדבר היה ברור שכל מי שישקיע כזה סכום, יוכל להכפיל את עשרו, אלא שלא לכל אחד יש את הסכום הזה להשקעה. לאור הבהירות שהייתה לי בזה, לא חשבת שיש סבה להתיעץ על כך ובתוך ימים מועטים השקעתי את כל רכושי באותה עסקה.

כעבור כשנה, עסקתי מידע מטלטל מאדם שהיה מנחם בנבכי אותה עסקה, הוא ספר לי שידוע לו מקרוב שהעסקה הזאת עומדת לקרס וכל מי שהשקיע בה, עומד להפסיד את כל כספו. גודאי כל אחד חושב שהייתי צריך דבר ראשון להוציא משם את הכסף, אבל אני לא יכלתי לעשות זאת, כי התמתי בחוזה של העסקה שאני לא אוכל להוציא משם את הכסף עד שתעבר שנה וחצי.

לא ידעתי את נפשי, היי לי מקף דאגות נוראיות ומיצרים אימים. חששתי מאד מהשכנים והמפקרים שלי לא ידעו מקף, כי מאז שהשקעתי בעסקה הזאת, הייתי לווה מדי פעם סכומים גדולים בשבילי כלכלת

« המשך המעשה בעמוד ד'

וקף גם כל אדם צריך לקחת לקח מבעלי המומים, להעריף את חסדי ה' שעליו ולרפוש על ידם רוח של ענוה, פאשר בין מהם שלולי רחמי ה' עליו - הוא או ילדיו עלולים להיות בעלי מום כמותם ח"ו, ויש להמליץ על קף את לשון חז"ל 'להזכיר הגדולים על הקטנים', הגדולים הינו שלמים שאינם בעלי מומים, וזהו על ידי הקטנים הינו החסרים שהם בעלי המומים לשמור את מצוות ה' וחקותיו, כדי שלא ילקו חלילה במומים כמותם.

כלם חיבים בגשוואין

ולכן הקב"ה אמר: 'לא טוב היות האדם לבדו', פי כשאדם נמצא לבדו, אין לו פחד ואינו חושש מפרענות ומפילא אינו נזהר מלעבר על רצון ה' והוא בא לכלל גאון ומכשולות, ועל כן האדם מוצה לשא אשה, ואפילו האמוראים הקדושים בן עזאי וכן זומא שלא נשאו אשה, אחד נפטר מן העולם ואחד יצא מדעתו. ומי לנו גדול מחזקתה הפלוה, שאף על פי שראה ברויח קדשו שיצאו ממנו בנים לא פשרים, בכל זאת נתבע על קף שלא נשאו אשה, עד

הרה"ג ר' אליהו קאהן שליט"א
+ משיגה דישבתנו +

נהלקו הראשונים במצות חנוה על מי היא מטלת, שיטת רש"י (ברכות מה.) שמצות חנוה מטלת רק על האב ואלו הקטן עצמו אינו בר חיובא אפילו מדרבנן, וכה סוברים גם רב הראשונים ומהם הרמב"ן (קדושין לא.) והרמב"ם (כס"מ פ"ו מהל' תמץ ומצה הל' י, והריטב"א והמאירי (מגלה ט:.) והר"ן (קדושין לא.) והרא"ש בתשובה (סוף כלל ד.) אבל שיטת בעלי התוספות (ברכות שם) היא, שאף הנו נחשב בר חיובא מדרבנן.

מענין לענין באותו ענין, דנו הפוסקים בקטן שמלאו לו י"ג שנים בתוך ימי ספירת העומר, ובכל הימים עד שהגדיל ספר בברכה מדיו חנוה, האם יוכל להמשיך ולספור בברכה: לפי רב הראשונים, שאין מצות חנוה מטלת אלא על האב והבן פטור לגמרי, לא יוכל הנו להמשיך לברכה, אלא יספור בלי ברכה, כי דינו בדין מי שלא ספר יום אחד, שפסקה מן השו"ע שימשיך לספור בלי ברכה.

ואולם לפי שיטת הראשונים (תוס' מנחות טו: והרא"ש ועוד), שכל יום יום מימי הספירה הוא מצוה בפני עצמה ולא בעינו תמימות, אם כן, קטן שהגדיל יכול להמשיך לספור בברכה, כי גם אם נאמר שבימי קטנותו לא היה חייב אפילו מדרבנן והרי הוא כמי שלא ספר, הרי שאם לא בעינו תמימות, יכול להמשיך ולספור בברכה, ולשיטתם, כן גם יהיה דינו של מי ששכח יום אחד לספור ספירת העומר, שיוכל לספור בברכה.

למעשה, מן השו"ע פסק שמי ששכח יום אחד לספור, ימשיך לספור בלי ברכה משום דבעינו תמימות, אלא שלא שלגבי קטן שהגדיל נהלקו הפוסקים ודנו בדין זה מערכה לקראת מערכה, ושנים פוסקים שסוברים שאף לפי הראשונים הנ"ל שקטן הוא לא בר חיובא אפילו מדרבנן ואם כן ספירתו בימי קטנותו אינה נחשבת לכלום, מכל מקום, כיון שעל כל פנים ספר יום אחר יום, נחשב לו שספר "תמימות", ולכן יכול להמשיך ולספור בברכה, ובפרט שישנם ראשונים שסוברים שכל יום הוא מצוה בפני עצמה. אך מנגד ישנם פוסקים שסוברים שלא נחשב לו "תמימות", כיון שהספירה שספר בימי קטנותו לא נחשבת לכלום, ולכן יספור בלי ברכה, וענין עוד.

כדי שבעקבות זאת נגזר עליו להפסיד את עולמו הנה והבא, עד שנשא אשה.

ואפילו גדול האמה - משה רבנו, היה מוכרח לשאת אשה, כי רק באשר אדם נושא אשה, הוא נחשב לאדם השלם, מפני שאדם זוכה

לענה אמתית שהיא ראש המדות הטובות רק על ידי אשתו, ורק למשה רבנו, שהיה ענו מכל האדם אשר על פני האדמה, ה' צוה לפרש מן האשה, וזאת לא לפני שהוא היה נשוי לאשה למשך שנים רבות וקיים מצות פריה ורביה.

החברותא של הנהן הגדול

וזאת משום שהנהן הגדול צריך להאות את הדם ולהכיר בכך טובה לה' על הדם שלו ושל בני ביתו, ושמך יש לו ילדים שגם להם יש דם, ואם לנהן הגדול אין אשה, הוא לא יוכל לעשות את עבודות יום הכפורים כראוי, שהרי אין לו אשה וילדים ולא יוכל להודות לה' על מה שאין לו.

להודות על מה שבידנו

וזאת כדגמת פהנים בעלי מומים שהתורה אוסרת עליהם לעבד בבית המקדש, כדי ללמדנו שעבודות בית המקדש הן הודאה לה' על חסד אברי גופנו השלמים הנקרים דרך התבוננות באברי הקרבנות, וכשם שאין להקריב קרבן בעל מום, מפני שאי אפשר

כדגמת מה שצאסר על בעלי המומים לעבד בבית המקדש, כן נאסר על הנהן הגדול להפגס לקדש הקדשים בלי שהוא נשוי לאשה, שצאמר: "וכפר בעדו ובעד ביתו" ודרשו חז"ל ביתו זו אשתו, וכמו שצאמר: "בזאת נבא אהרן אל הקדש", ויש לפרש ש"בזאת" היא האשה [על דרך מה שאמר חז"ל (ברכות ה.) על הפסוק: "על זאת יתפלל כל חסיד אליה לעת מצא" זו אשה] והינו, שרק אם יש לנהן הגדול אשה, הוא יכול לבוא אל הקדש, ופרישת אחרי מות המזבחת מעבודות יום הכפורים, פותחת בענין נדב ואביהוא, ללמדנו שאסור להפגס אל הקדש בלי לשאת אשה, כמו שהם עשו, ולכן יצא הקצף עליהם ונשרפו.

מתיקות העונה

בציור שלפנינו מצד ימין רואים את דוד מלכנו יושב בעונה שלצדו עומד מפובשת ומקלים את פניו בהלכה, ומחצד השני רואים מלך גוי שיושב בגאונה סרוחה, ובמרכז התמונה רואים את האב גוזר שערות לילד החלאקה קשצדו עומד ילד נטול שערות.

מה הקשר בין הציורים הללו?

על כך במאמר 'מתיקות החלאקה'.

בציור שבכותרת הגליון: הפהנים בעלי המומים משרתים בלשכת העצים ובדקים שאין ותלעים בעצם.

מה הפהנים בעלי המומים היו מסבירים לבאי המקדש?

על כך במאמר 'מתיקות תכלית בעלי המומים'.

פניני אגדה

הרה"ג ר' יוסף מאנדל שליט"א

• ר"מ בישיבתנו •

'אמר רבי עקיבא אשניכם וישראל, לפני מי אתם מטרתים ומי מטרה אתכם? איכם שבשמיים. שנאמר: ויורקתי עליכם מים טהורים וטהרתם, ואומר: "מקוה וישראל ה'" מה מקוה מטרה את השמיים, אף הקב"ה מטרה את ישראל. דברי הקדושים של רבי עקיבא נשמעים בשינה ונהגת בכל קהלות ישראל, ויש בקו חיוק גדול מאד.

והנה דברי רבי עקיבא נאמרו לאחר דרשתו של רבי אלעזר בן עזריה, שדרש בפסוק: "כי ביום הזה יכפר עליכם... לפני ה' טהרה", שיום הכפורים מכפר רק על עברות שבין אדם למקום, אבל עברות שבין אדם לחברו אינן יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו, ובפשוט נראה שדברי רבי עקיבא מוסבים רק על תחלת דבריו של רבא"ע שאמר שיום הכפורים מכפר על עברות שבין אדם למקום, ורבי עקיבא הוסיף על כך חיוק, שהפכה של יום הכפורים היא קדומת מקוה וכשיטת רבי יהודה שעצומו של יום מכפר.

אולם נראה לומר שדברי עקיבא כלל בדבריו גם את סוף דברי רבא"ע, שעברות שבין אדם לחברו אינן יום הכפורים מכפר עד שירצה את חברו, שראב"ג דבר כלפי האדם עצמו, שעליו לפייס את חברו, ומלבד הפיוס שמפייס את חברו עליו לעשות תשובה על שצער את בניו של המקום ברוך הוא בחרטה ובקבלה לעתיד שמקוה וישראל ויהא הוא לא ישוב על מעשיו הרעים לצער את בני ביתו ויחבדו.

ובאמת מדת הפיוס שה' הטובע באדם, שיהיה מסגל למחל ולסלח לחברו על שצער אותו הוא דבר מלא גדול מאד, כי לפעמים הצער שהאדם עושה לחברו הוא גדול מנשואו, וכיצד הוא מסגל למחל ולסלח לו, וכמו שרואים אצל אמות העולם שאינם מוחלים, אלא נוקמים ונוטרים לכל מי שפגע בהם, וכמו שספר לי אדם אחד, שלמשה הרבה שנים היה מעבד גויים תחתיו, וראה שאחת המדות הנפרות אצלם מאד היא מדת הנקמה, שהם יכולים לזכר צער שעשו להם אפילו למשך שנים רבות, ויתכן שניקמו באדם אחרי ארבעים שנה על מה שצער אותם.

לזה בא רבי עקיבא ודרש שהקב"ה מטרה את ישראל, כלומר שהקב"ה הוא זה שנותן בלב הטהור של היהודי מדת הרחמים והסליחות למחל ולסלח למי שצער אותו ובקב לטהר אותו מחטאו, וזאת מפני שהקב"ה בוחן לבות וכליות וכאשר ה' רואה שהאדם המפייס את חברו אינו עושה זאת רק מהשפה ולחוי, אלא באמת נכנע לבבו ואינו רוצה לשוב על מעשיו הרעים לצער בני אדם, אזי הקב"ה מטרה ומנקה מלב חברו את מה שחטא כנגדו ומוחל לו, ומתפטרות לו גם עברות שבין אדם לחברו.

ועל כך נאמר: "ברצות ה' דרכי איש גם אויביו ושלם אותו", כלומר, שברוך השבוע האדם אינו מוכן להתפייס ולמחל לחברו על עגל שעשו לו, אבל כאשר המצער נעשה "רצונו" לפני ה' כי שב בתשובה שלמה על מעשיו, מתקדם בו "גם אויביו ושלם אותו", שהקב"ה מרצה את לבו של חברו למחל לו ומתכפר לו.

לראות בו את חסד אברי גופנו, כך כהן בעל מום אינו יכול לעבד בבית המקדש, מפני שאינו יכול להעריף את האברים שאין לו, וכך הוא גם כהן גדול שאין לו אשה, שאינו יכול להנשא לפני ולפנים, מפני שהוא לא יוכל להודות על החסדים השונים רק במי שנסא אשה.

ויש לקרש שעל פני נדב ואביהוא נהרגו דוקא בדרך קזאת שהאש שנכנסה בחטמייהם, מפני שהם לא נשאו אשה ולא הרבו על ידה עוד בני אדם שישמרו ויודו לה' על נשימותיהם, וכיון שהם לא עשו זאת, לא יכלו להודות לה' כראוי על מנת הנשימות דרך הקטרת שריחה הטוב מזכיר את חסד הנשימות, ולכן נהרגו דרך האש שנכנסה בחטמייהם, שהוא מקום הנשימות.

המתיקות הנלמדת מהתולעים

התורה אוסרת על הפהנים בעלי המומים לעבד בבית המקדש ומה שהם יכולים לעשות הוא לעמוד בפתח בית המקדש ולבדק את העצים שאין בהם תולעים, והתועלת שלשמה הם נבראו היא כדאי להזהיר גדולים על הקטנים, הינו שהפנהנים הגדולים במעלה על ידי שהם שלמים ואינם בעלי מומים ילמדו מהפנהנים הקטנים שהם בעלי מום להעריף את חסד שהם שלמים ולא בעלי מום וכן יעסקו בעבודת המקדש בחשק רב, מתוך הודאה על גריאות אברהם וכן ילמדו את העם להודות לה' על חסדים עצומים אלו.

כמו כן, הפנהנים בעלי המומים ילמדו את הפנהנים ואת העם להתרחק ממומים ברוחניות, שהם עומדים ובודקים את עצי המערה שאין בהם תולעים, ובכך הם מרמזים שהמומים של המדות הרעות שבאדם יכולים את כל הטוב שבו, כמו התולעים שפוכלים את העץ.

שימירת המחשבה מעצבות

כהן שהיה תבלול בעינו היה עומד בפתח בית המקדש להתליע את העצים, והפנהנים היו מתבוננים בו ובאים מן הקרית הטוב לה' על שענייהם בריאות ברוחני וגשמי, שהם רואים כל דבר בעין טובה ובהסתלקות וכונה.

וכיצד צוה, כל פהן שיש בו חסרון, שיערד ממדרגתו על ידי שישל בטימאת מת או שנסא אשה גרושה, הפנהנים מתבוננים בו ולומדים ממנו לשמור בקול ה' ולהעריף את חסד ה' שאין בהם חסרונות אלו בגשמי או ברוחני.

לפי האמור ויתברר מה שדרשו תז"ל דוקא בענין אסור טמאת מת לפהן - להזהיר גדולים על הקטנים, כי הסבה שלפניה אסור להטמא למת היא מפני שטמאת זו גורמת לאדם מחשבות של צער ואבלות, והפנהן צריך להיות פנוי במחשבתו מכל דבר של צער, כדי שייכל ללמוד את העם לשמור בחסדי ה' ולהתמולאות באהבתו ויתברר, ולכן הגדולים צריכים להזהיר את הקטנים מכל דבר המונע אותם מלחשב תמיד מחשבות של שמחה ורוקמות רוח.

חדוש המחשבה

בענין המחשבות הטובות הוא הדבר הגדול ביותר שאדם צריך לו דבר יום ביומו, שעל פני פותחים את ברכות הבקשה בשמחה עשרה בברכת אמת חונן, כי יש לאדם מחשבות רבות במשך היום, ולפעמים צער קטן או מחשבה אחת שלילית יכולים לשנות לאדם את מצב רוחו למשך כל היום, ולהפשיע עליו לרעה, ולהפך, חזק אדם שאדם שומע מחברו יכול ללוות אותו ולגרם לו מצב רוח מרומם ולשמח את בני ביתו וחבריו ולעבד את ה' בשמחה ובאהבה.

לכן פותחים בברכת אמת חונן, כהודאה לה' שחונן את האדם ומנקה אותו לחשב מחשבות חיוביות, שהן גורמות לו שמחה ואהבת ה', וכך אדם זוכה לכל הישועות המזקרות בהמשך תשובה, כפרה, גאולה, רפואה, פרנסה וכו', ועל פניו, כאשר יש לאדם חלישות הדעת, שמרגיש שהוא כבועל מום שאין לו תועלת, עצתו היא שיחפש דבר אדם בעצמו שבו יש לו מעלה טובה ויפתח את הטוב שבו וכך יתעלה ויפריח מעלה מעלה.

